

УДК 339.9

К. В. Марченко,

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства та економічної теорії, БДПУ, м. Бердянськ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

K. Marchenko,

Ph.D. in Economics, Associate Professor of Department of Business Economics and Economic Theory, Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk

THE MAIN DIRECTIONS OF STATE REGULATION OF TNC'S ACTIVITIES IN THE TERRITORY OF UKRAINE

У статті визначено сутність, підходи науковців та поняття ТНК. Наведено трактування сутності державного регулювання діяльності ТНК та модель державного регулювання діяльності ТНК, що складається із системи органів законодавчої влади, центральних та місцевих органів виконавчої влади. Наведено механізми державного регулювання діяльності ТНК в Україні, що складаються із складових, методів, форм та принципів регулювання. Виділено такі принципи державного регулювання діяльності ТНК: принцип взаємодії; принцип консолідації; принцип стратегічного розвитку; принцип конкурентних переваг; принцип економічного динамізму. Описано чинники застосування правових, адміністративних та економічних методів державного регулювання діяльності ТНК в Україні. Вивчено застосування економічних засобів регулювання діяльності ТНК, що застосовуються в Україні через: цільові комплексні програми; податки і податкові пільги; різні галузеві і загальнодержавні норми і стандарти; встановлення мінімальних заробітних плат; норми амортизації; ліцензування; індексування цін; встановлення граничних рівнів рентабельності тощо.

The article defines the essence, the approaches of the scientists and concepts TNC's. The above interpretation of the essence of state regulation of activities of TNC's, and the model of state regulation of activities of TNCs, consisting of a system of legislative bodies, Central and local Executive power. The above mechanisms of state regulation of TNC's activities in Ukraine, consisting of components, methods, forms and principles of regulation. The following principles of state regulation of TNC's activities include: the principle of interaction; the principle of consolidation; the principle of strategic development; principle of competitive advantages; the principle of economic dynamism. Describes the instruments and factors of the application of legal, administrative and economic methods of state regulation of TNC's activities in Ukraine. We studied the application of economic methods of regulating the activities of TNCs, which are used in Ukraine through: target complex programs; taxes and tax privileges; various sectoral and national norms and standards; establish minimum wages; depreciation; licensing; the index of prices; establish maximum levels of profitability, etc.

Ключові слова: державне регулювання, транснаціональна корпорація, економічне регулювання, методи регулювання, засоби регулювання.

Key words: government regulation, transnational corporation, economic regulation, regulation, regulatory controls.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Світова та національна економіка потребує функціонування таких інституцій, як ТНК, оскільки більшість економік отримують значну підтримку зі сторони ТНК у вигляді інвестицій, податків, робочих місць тощо. В сучасних умовах господарювання, коли спостерігається значний вплив суспільно-політичних, економічних, соціальних та інших факторів на діяльність ТНК особливо важливою складовою їх функціонування виступає державне регулю-

вання. В умовах сьогодення, напрями державного регулювання діяльності ТНК в Україні потребують суттєвого покращення шляхом напрацювання регуляторної політики сприяння підвищенню рівнів іноземного інвестування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Діяльність ТНК в економіці держави досліджували такі провідні вчені, як Т.В. Азарова [1], Л.В. Киришун [12], І.О. Кормакова [15], І.І. Ко-

Таблиця 1. Підходи науковців щодо трактування поняття "транснаціональна корпорація"

Прізвище, ім'я науковця	Визначення
Б. Осмінін	монополія, що об'єднує низку приватнокапіталістичних підприємств, економічно пов'язаних між собою у рамках внутрішньо-фірмового розподілу праці
С. Мочерний	найпотужніші монополії, що діють у міжнародному масштабі й на основі монополізації (а отже, контролю) значної частини світового виробництва
Р. Вернон	мережа взаємопов'язаних підприємств, які походять з однієї країни та мають складові ланки або філії в інших країнах
О. Якубовський	компанія, яка володіє прямими іноземними інвестиціями
О. Рогач	корпорація, що здійснює міжнародне виробництво на основі прямих іноземних інвестицій і має прямий контроль над своїми зарубіжними філіями
І. Дахно	акціонерні товариства, діяльність яких не обмежена державними кордонами однієї країни
Л. Киришун	економічно єдина система угруповання підприємств, які здійснюють свою діяльність у двох чи більше країнах переважно у формі прямих іноземних інвестицій, впливають на економічну політику як країни базування, так і приймаючих країн через залучення їх до світових глобалізаційних процесів, керуються і контролюються, як правило, з єдиного центру і складаються з материнської компанії, дочірніх підприємств, філіалів та відділень

хан [16], І.Б. Сорока [26] та ін. Систему державного регулювання економіки досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: В.Я. Малиновський [17], В.П. Нагребельний [18], А.М. Поручник [22] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проте науковцям так і не вдалось напрацювати ефективної методології та форм державного регулювання транснаціональних корпорацій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є узагальнення механізмів, напрямів, методів та засобів державного регулювання діяльності ТНК на території України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За офіційним визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку (United Nations Conference on Trade and Development — UNCTAD), транснаціональна корпорація (transnational corporation, multinational corporation, multinational company, multinational enterprise) — це підприємство, що об'єднує юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів діяльності в двох чи більше країнах і провадить єдину політику та загальну стратегію завдяки одному або декільком центрам прийняття рішень [25, с. 35]. Експерти ООН виокремили ознаки, за наявності яких компанію можна віднести до транснаціональної [25, с. 36]: річний обсяг такої компанії повинен перевищувати 100 млн дол. США; наявність філіалів не менше, ніж у шести країнах; також аналізується відсоток продажу товарів за межами країни-резидента.

Відповідно до ст. 2 "Конвенції про транснаціональні корпорації", яка була підписана між країнами-учасниками СНД, транснаціональна корпорація визначається як юридична особа (сукупність юридичних осіб): яка має у власності, господарському веденні або оперативному управлінні відособлене майно на територіях двох і більше сторін; утворене юридичними особами двох і більше сторін; зареєстроване як корпорація [14].

Згідно з ч. 3 ст. 120 Господарського кодексу України, корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації [2].

Віднесення компаній до транснаціональних може відбуватись на основі таких критеріїв [1]: 1) кількість країн, у яких діє компанія (2—6 країн відповідно до різних підходів); 2) мінімальна кількість країн, де розміщені виробничі потужності компанії; 3) мінімальний розмір частки іноземних операцій у доходах або продажах фірми (як правило, 25 %); 4) володіння не менше, ніж 25 % "голосуючих" акцій у трьох або більше країнах; 5) багатонаціональний склад персоналу компанії або її вищого керівництва.

У науковій літературі по-різному представлені підходи до трактування поняття "транснаціональна корпорація" (табл. 1).

ТНК здійснює міжнародне виробництво товарів і послуг на основі вивезення капіталу за кордон у формі прямих іноземних інвестицій

Рис. 1. Модель державного регулювання діяльності ТНК в Україні

Власна розробка автора.

та має прямиий контроль над своїми закордонними дочірніми компаніями, підрозділами, філіями [22]. На даний момент найуспішніше український ринок освоюють транснаціональні корпорації індустріально розвинених країн — США, Німеччині, Великобританії, Франції і ін. Очевидно, що, з одного боку, прихід ТНК — це позитивний аспект для вітчизняної економіки, оскільки корпорації демонструють високу продуктивність праці і капіталу, "приводять" у країну нові технології і ефективний менеджмент [3].

Так, на кінець 2012 р. в Україні функціонували понад 30 світових транснаціональних корпорацій, серед яких можна виділити: Alcatel, British American Tobacco, British Petroleum, Coca-Cola, Danone, Hewlett-Packard, Huawei, Kraft Foods (Mondelez International), McDonalds Corporation, Metro Cash&Carry, Nestle, Nokia, PepsiCo, Procter&Gamble, Samsung, Shell, Siemens, SUN Inbev, Toyota, Unilever [22].

Система державного регулювання — це здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві [18, с. 118].

Державне регулювання діяльності ТНК може визначатися, як сукупність правових, економічних та адміністративних методів регу-

лювання, що є системою типових заходів законодавчого і контрольного характеру, що здійснюються відповідними державними органами та громадськими організаціями з метою регуляції, стабілізації та пристосування діяльності ТНК до постійно змінних економічних умов [17, с. 127]. Система державного регулювання ТНК складається із таких складових: політичної, адміністративної, економічної, інформаційної та соціальної (рис. 1).

Суб'єктами державного регулювання ТНК в Україні виступає: держава через органи законодавчої та виконавчої влади, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, зокрема, МЗС України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства юстиції України.

Одним із ключових суб'єктів регулювання діяльності ТНК є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, яке напрацьовує прогнози та програми соціально-економічного розвитку, формує державну інвестиційну, торговельну політику, сприяє іноземному інвестуванню, здійснює тарифне і нетарифне регулювання ЗЕД, здійснює регуляторну діяльність у сфері підприємництва, формує основи контролю та ліцензування господарської діяльності.

Міністерство закордонних справ України координує позицію вітчизняних ТНК на міжнародному рівні, а також закордонних на території України та здійснює нагляд за виконан-

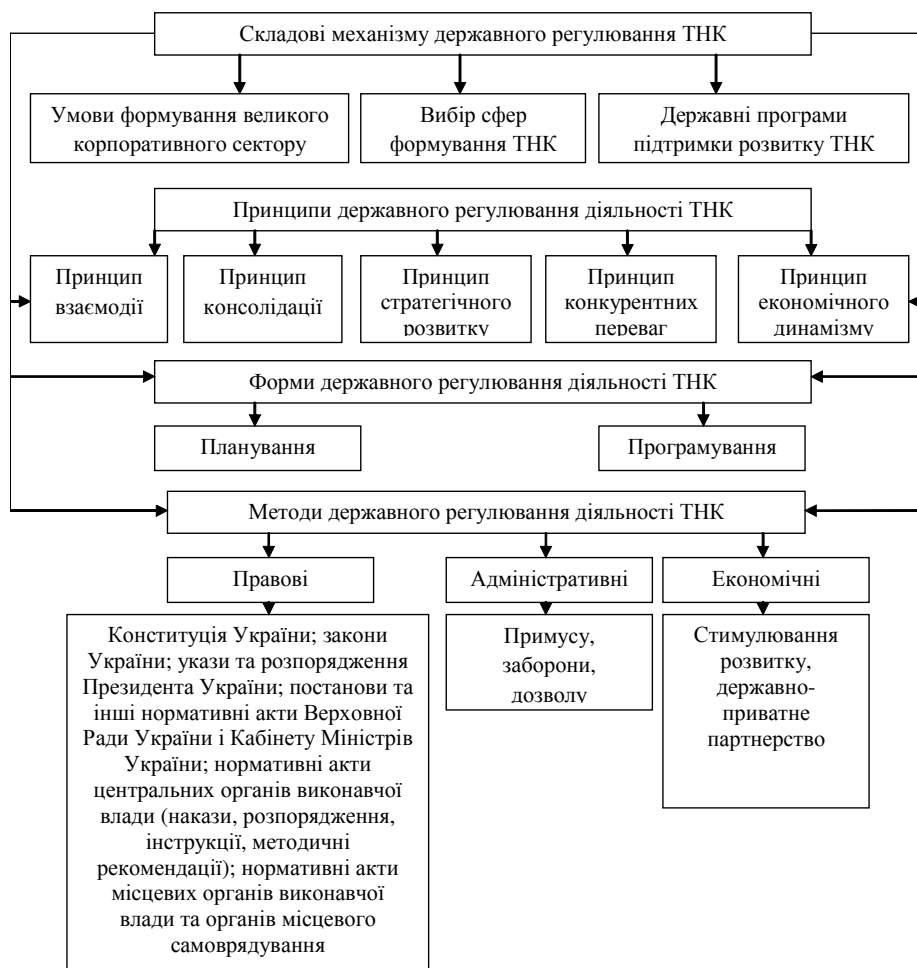

Рис. 2. Механізми державного регулювання діяльності ТНК в Україні

Власна розробка автора.

ням Україною міжнародних договорів, Міністерство юстиції України реєструє та здійснює нагляд за діяльністю ТНК, Міністерство фінансів України регулює діяльність ТНК у частині податкової і митної політики, здійснює нагляд за діяльністю ТНК, що пов'язані із розміщеннями (видачею), обігом та анулюванням цінних паперів, а також реалізацією прав за цінними паперами, що придбані ТНК.

Місцеві державні адміністрації (обласні, районні, Севастопольська та Київська міські державні адміністрації) здійснюють впровадження державної політики та системи державного регулювання на місцях.

Механізми державного регулювання діяльності ТНК складаються із окремих складових, принципів, методів, форм та засобів регулювання (впливу) (рис. 2). Методи державного регулювання діяльності ТНК є способами впливу держави на суб'єктів ринкової економіки з метою забезпечення сприятливих умов їх ефективного функціонування відповідно до прийнятої економічної політики держави [19, с. 349].

Серед методів державного регулювання ТНК в Україні застосовуються: правові методи регулювання; адміністративні методи регулювання (заходи з примусу, заборони та дозволу); економічні методи регулювання (заходи для стимулювання розвитку, державно-приватне партнерство тощо) [19, с. 351].

Виділяємо такі принципи державного регулювання діяльності ТНК: принцип взаємодії (взаємодія органів влади щодо регулювання діяльності ТНК); принцип консолідації (створення єдиного механізму, що регулює діяльність у комплексі, яка в цілому покликана сприяти розвитку ТНК); принцип стратегічного розвитку (застосування програмно-цільового методу державного регулювання); принцип конкурентних переваг (забезпечення конкурентоспроможності економіки); принцип економічного динамізму (сприяння розвитку економіки загалом і її окремих об'єктів).

Правове регулювання діяльності ТНК в Україні здійснюється за трьома рівнями: внутрішнє законодавство, двосторонні угоди та багатосторонні угоди [28].

До першого рівня, слід віднести українське внутрішнє законодавство, яке покликане регулювати міжнародну економічну діяльність та сприяти розвитку та залученню ТНК в Україну, що дає змогу покращити соціально-економічне середовище, підвищити рівень зовнішнього притоку капіталу та стимулювати інноваційну активність. Серед нормативно-правових актів, що діють у сфері регулювання діяльності ТНК слід виокремити: Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-4 [2]; Закон України "Про акціонерні товариства" від 17.09.2008 № 5146 [4]; Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-3 [5]; Закон України "Про ратифікацію Конвенції про транснаціональні корпорації" від 13.07.1999 р. № 921-ХІУ [6]; Закон України "Про холдингові компанії в Україні" від 15.03.2006 р. № 3528-4 [7].

Важливі аспекти державного регулювання діяльності ТНК відображені у законодавстві, що стимулює притік іноземних інвестицій, зокрема у Законі України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ [8], Законі України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ [9], Законі України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР [10], Законі України "Про державно-приватне партнерство" від 1 липня 2010 року № 2404-VI [11].

До другого рівня правового регулювання діяльності ТНК в Україні належать двосторонні інвестиційні та інші угоди, що укладаються між зацікавленими державами. Такі угоди мають тенденцію до уніфікації, в них часто містяться майже однакові за змістом норми, хоча вони і не є ідентичними. Україна уклала понад 50 угод про сприяння та взаємний захист інвестицій, які гарантують сприятливі, стабільні й прозорі умови для інвесторів іншої країни [28]. Серед них наводимо приклади: Угода між Україною та Боснією і Герцеговиною про заохочення і взаємний захист інвестицій Україна, Боснія і Герцеговина від 13.03.2002 року [30]; Угода між Урядом України та Урядом Фінляндської Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій від 07.10.2004 року [31]; Угода про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами і Україною від 14 червня 1994 року [29].

До прикладу, угода про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами і Україною від 14 червня 1994 року містить положення, які встановлюють гарантії діяльності підрозділів національних компаній

на території договірних сторін. Зокрема передбачається, якщо нові закони чи правила, які запроваджуються в Україні, значно обмежують умови для заснування компаній співтовариства на її території і функціонування їх дочірніх компаній і філій, заснованих в Україні, ніж ті, що діяли на день підписання Угоди, то такі закони чи правила не застосовуються упродовж трьох років після набуття їх чинності до дочірніх компаній і філіалів, які були створені в Україні на момент набуття чинності відповідних актів [29].

Щодо третього рівня правового регулювання діяльності ТНК в Україні, то він включає міжнародні багатосторонні угоди. Досить часто у практиці зустрічаються серед багатосторонніх угод регіональні. Для прикладу у 1998 році Україною було ратифіковано Конвенцію про транснаціональні корпорації США, згідно з якою сторони погодилися перебудувати національні економіки для сприяння розвитку ТНК [13].

Згідно з п. 3.1 "Рішення економічної ради Співдружності Незалежних держав про Рекомендації по розробці організаційних проектів транснаціональних корпорацій" від 20.09.2009 № 997-16 організаційний проект ТНК розробляють підприємства-учасники й при необхідності залучають до роботи над проектом зовнішніх експертів і фахівців за рахунок власних коштів [25].

Корпорація створюється добровільно як на основі міждержавних угод, так і іншим, не забороненим законодавством сторін способом. Порядок реєстрації корпорації визначається законодавством держави — місця її реєстрації. Відповідно до зобов'язання корпорації та/чи головного підприємства (центральної компанії), що виникли внаслідок участі в діяльності корпорації, учасники несуть відповідальність згідно із законодавством сторін, юридичні особи яких входять до корпорації. Оподаткування таких юридичних осіб здійснюється за їх місцезнаходженням відповідно до законодавства держави — місця перебування [28].

Економічні методи державного регулювання діяльності ТНК в Україні включають способи і прийоми впливу, в основі яких лежать економічні відносини держави і транснаціональної корпорації.

Економічні методи регулювання діяльності ТНК впливають на економічні інтереси і держави, і корпорацій для досягнення оптимальних результатів їх функціонування з мінімальними вимогами і матеріальними витратами. У структуру економічних методів регулювання

діяльності ТНК входить система прийомів і засобів прямої дії на суб'єкти управління шляхом запровадження фінансово-економічних положень та нормативів, що покликані до стимулювання розвитку ТНК, а також запровадження державно-приватного партнерства, метою яких є створення оптимальних умов, які забезпечують досягнення високих економічних результатів.

Серед найбільш поширених економічних засобів регулювання діяльності ТНК, що застосовуються в Україні виділимо наступні: цільові комплексні програми (Стратегія економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004—2015 роки [24], Програма економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", затверджена Указом Президента України від 02.06.2010 р.) [23]; державні замовлення і державні контракти; податки і податкові пільги; різні галузеві і загальнодержавні норми і стандарти; індексування цін; встановлення мінімальних заробітних плат; норми амортизації; ліцензування; квоти; встановлення граничних рівнів рентабельності тощо.

З метою податкового стимулювання діяльності підприємств та ТНК, Податковим Кодексом України було передбачено динамічне зменшення ставок податку на прибуток: з 1 квітня 2011 р. по 31 грудня 2011 р. — 23 %; з 1 січня 2012 р. по 31 грудня 2012 р. — 21 %; з 1 січня 2013 р. по 31 грудня 2013 р. — 19 %; з 1 січня 2014 р. — 18 %. Регулювання діяльності ТНК в Україні відбувається також і на основі іншого податкового регулювання, зокрема, митного регулювання [21].

В Україні застосовуються адвалорні, специфічні та комбіновані ставки мита. Тарифні квоти у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України у визначений період зі зниженням ставки ввізного мита, встановлюються окремими законами. Ставки мита на вивіз (експорт) сировини та матеріалів, напівфабрикатів та комплектуючих, готових виробів встановлюються на рівні 0% [21].

Індексування цін, як спосіб збереження розміру доходів в Україні здійснюється постійно, зокрема станом на 1 січня 2014 р. індекс цін становив 108,3%, у 2010 р. — 108,9%, у 2000 р. — 125,8%, а у 1990 р. — 390% [27].

Важливим елементом регулювання діяльності, виступає також встановлення прожиткового мінімуму і мінімальної заробітної плати, зокрема, мінімальна заробітна плата станом на

1 січня 2014 р. становить 1218 грн., у 2010 р. — 869 грн., у 2000 р. — 90 грн., а у 1990 р. — 70 грн. [27].

Важливим елементом регулювання діяльності ТНК — є ліцензування окремих видів господарської діяльності. На сьогодні, ліцензуванню підлягають: банківська діяльність, професійна діяльність на ринку цінних паперів, із надання фінансових послуг, зовнішньоекономічна діяльність, діяльність у галузі телебачення і радіомовлення, діяльність у сфері електроенергетики, діяльність у сфері освіти, виробництва і торгівля алкогольними напоями та тютюновими виробами, діяльність у сфері телекомунікацій, будівельна діяльність та надання послуг з перевезення пасажирів, вантажу повітряним транспортом) [19, с. 311].

Якщо аналізувати діяльність ТНК в Україні, то близько половини із них ліцензують власну діяльність. Зокрема, галузі діяльності ТНК в Україні: харчова промисловість (Nestle, Cargil, Mc'Donalds, Coca-Cola) — не підлягають ліцензуванню; тютюнове виробництво (British American Tobacco, Imperial Tobacco Group) — підлягають ліцензуванню; торгівля (Metro Cash and Carry) — не підлягають ліцензуванню; фармацевтичний ринок (Berlin-Chemie, KRKA, Gedeon Richter) — підлягають ліцензуванню; фінансова діяльність (Raiffeisen Bank International, UniCreditBank, OTP Group, BNP Paribas) — підлягають ліцензуванню; страхова діяльність (AXA Group, PZU SA) — підлягають ліцензуванню.

В Україні були спроби встановлення граничних рівнів рентабельності, зокрема, проект розпорядження голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації "Про встановлення граничних рівнів рентабельності на продовольчі товари" було запропоновано ввести перелік норм рентабельності на окремі групи товарів, зокрема: борошно пшеничне I та II сорту — 6 %, хліб та хлібобулочні вироби — 10 %, проте ці положення так і не були введені в дію.

Адміністративні методи державного регулювання діяльності ТНК базуються на застосуванні нормативних актів (розпоряджень, рішень, наказів, постанов Кабінету Міністрів) та охоплюють усю суть організаційної складової державного регулювання діяльності транснаціональних корпорацій. Серед них: примусу (спрямований на вироблення окремих форм поведінки), заборони (спрямований на обмеження окремих дій ТНК) та дозволу (спрямований на вироблення правил "гри" та регламентування дозвільної діяльності).

Сьогодні напрями державного регулювання діяльності ТНК в Україні створюють основні мотиви їх діяльності, серед яких виділяємо: збільшення прибутковості діяльності; географічна диверсифікація виробництва; доступ до українських ринків; ефективне застосування ресурсів, зокрема і трудових. Серед чинників, що позитивно вплинули на діяльність ТНК в Україні виділяємо такі: економія на масштабах виробництва, інноваційна діяльність, інфраструктурний та трудовий потенціал.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Сьогодні, на території нашої держави діє понад 30 транснаціональних корпорацій і тому державне регулювання їх діяльності є вкрай важливим. Не менш важливим сьогодні є розвиток вітчизняних ТНК, а дієве державне регулювання їх діяльності має стати пріоритетним напрямком економіки України, що посилить конкурентоспроможність держави на міжнародному рівні. Аналіз основних напрямків державного регулювання діяльності ТНК в Україні дав змогу виокремити найбільш значущі — правове, економічне та адміністративне регулювання. При цьому, основними принципами державного регулювання діяльності ТНК — є принцип взаємодії; принцип консолідації; принцип стратегічного розвитку; принцип конкурентних переваг; принцип економічного динамізму. Перспективами подальших наукових розвідок у цьому напрямі є напрацювання механізмів державного сприяння створенню вітчизняних ТНК в інноваційних сферах економіки.

Література:

1. Азарова Т.В. Стратегії розвитку транснаціональних корпорацій в контексті підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн / Т.В. Азарова, В.І. Охота // 36. наук. праць Дон. нац. ун-ту: "Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ / М-во осв. і науки, мол. та спор., Дон. нац. ун-т. — Донецьк: ДНАУ, 2011. — Т. 1. — С. 4—14.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-4 // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Діяльність ТНК в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://politiko.ua>
4. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17.09.2008 № 5146 // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ре-

сурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

5. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-3 // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

6. Закон України "Про ратифікацію Конвенції про транснаціональні корпорації" від 13.07.1999 р. № 921-ХІУ // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/921-14>

7. Закон України "Про холдингові компанії в Україні" від 15.03.2006 р. № 3528-4 // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

8. Закон України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>

9. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

10. Законі України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96%D0%B2%D1%80>

11. Законі України "Про державно-приватне партнерство" від 1 липня 2010 року № 2404-VI. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

12. Киришун А. В. Визначальні критерії формування сутності ТНК / А. В. Киришун [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

13. Конвенція про транснаціональні корпорації СНД; Конвенція, Міжнародний документ від 06.03.1998. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_193

14. Конвенция о транснациональных корпорациях // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_193.

15. Кормакова І.О. Концептуальні підходи до визначення суті транснаціональних корпорацій / І. О. Кормакова // Економічний простір. — 2010. — № 41. — С. 16—25.

16. Кохан І.І. Поняття та юридичні ознаки транснаціональних кор-порацій / І. І. Кохан //

Науково-інформаційний вісник. — 2009. — № 1. — С. 45—48.

17. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління / В.Я. Малиновський. — К.: Атіка, 2005. — 240 с.

18. Нагребельний В.П. Державне регулювання / В.П. Нагребельний, М.В. Оніщук // Юридична енциклопедія: енциклопедія: в 6 т. — Т. 2: Д-Й / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; ред. Ю.С. Шемшученко. — К.: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. — С. 118—119.

19. Національна економіка [Текст]: навч. посібник / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович; за ред. А.Ф. Мельник. — К.: Знання, 2011. — 463 с.

20. Нестеров І.Г. Внесок агропромислових транснаціональних корпорацій у забезпечення продовольчої безпеки України / І.Г. Нестеров // Науковий вісник нац.університету біоресурсів і природокористування України. — 10. — 2009. — № 142 Ч.1. — С. 144—148.

21. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

22. Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі: монографія. — К. КНЕУ, 2008. — 352 с.

23. Програма економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" затверджена комітетом з економічних реформ при Президентові України від 2 червня 2010 року; [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS14-838.html

24. Про стратегію економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004-2015 роки. Указ президента України від 28.04.2004 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>

25. Решение Экономического совета Содружества Независимых Государств о Рекомендациях по разработке организационных проектов транснациональных корпораций від 20.09.2009 № 997-16 // Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

26. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації міжнародної інтеграції / І.Б. Сорока // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 9 (99). — С. 35—41.

27. Статистичні матеріали Державного Ко-

мітету Статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

28. Транснаціональні компанії: правове регулювання і колективні договори. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.psv.org.ua/arts/suspilstvo/view-492.html>. — Назва з екрану

29. Угода про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами і Україною. Угода, Протокол, Міжнародний документ від 14.06.1994. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012?test=XX7MfyrCSgkyu6YIZi9-OvkEcHI4zgs80msh8Ie6

30. Угода між Україною та Боснією і Герцеговиною про заохочення і взаємний захист інвестицій Україна, Боснія і Герцеговина; Угода, Міжнародний документ від 13.03.2002. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/070_001

31. Угода між Урядом України та Урядом Фінляндської Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій Міжнародний документ від 07.10.2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/246_022

References:

1. Azarova, T. V. and Okhota, V. I. (2011), "Strategy of the development of transnational corporations in the context of international competitiveness of countries", *Zb. nauk. prats' Don. nats. un-tu: "Problemy u perspektivy razvytyia sotrudnychestva mezhdru stranamy Yuhovostochnoj Evropy v ramkakh Chernomorskoho ekonomycheskoho sotrudnychestva u HUAM Don. nats. un-t, vol. 1, pp. 4—14.*

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 06 May 2014).

3. Politiko.ua (2014), Activities of TNCs in Ukraine" available at: <http://politiko.ua> (Accessed 06 May 2014).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2008), Law "On Joint Stock Companies", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (Accessed 06 May 2014).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), Law "On Banks and Banking", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (Accessed 06 May 2014).

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), Law "On Ratification of the Convention on Transnational Corporations", available at: [66](http://za-</p>
</div>
<div data-bbox=)

kon4.rada.gov.ua/laws/show/921-14 (Accessed 06 May 2014).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), Law "On Holding Companies in Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3528-15> (Accessed 06 May 2014).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law "On Protection of Foreign Investments in Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1540a-12> (Accessed 06 May 2014).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law "On Investment Activity", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (Accessed 06 May 2014).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), Law "On the Regime of Foreign Investments", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 06 May 2014).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Law "On State-Private Partnership", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (Accessed 06 May 2014).

12. Kyryshun, L. V. (2014), available at: "Defining the criteria for forming the essence of TNCs", <http://www.nbu.gov.ua> (Accessed 06 May 2014).

13. CIS (1998), "Convention on transnational corporations", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_193 (Accessed 06 May 2014).

14. Kormakova, I. O. (2010), "Conceptual approaches to determining the merits of transnational corporations", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 41, pp. 16—25.

15. Kokhan, I.I. (2009), "Definition and legal signs of transnational corporations", *Naukovo-informatsijnyj visnyk*, vol. 1, pp. 45—48.

16. Malynovs'kyj, V.Ya. (2005), *Slovyk terminiv i poniat' z derzhavnoho upravlinnia* [Glossary of Terms and Concepts in Public Administration], Atika, Kyiv, Ukraine.

17. Nahrebel'nyj, V.P. and Onischuk, M.V. (1999), "State regulation", *Yurydychna entsyklopediia* [Law encyclopedia], vol. 2, *Ukr. entsyklopediia im. M.P.Bazhana*, Kyiv, Ukraine.

18. Mel'nyk, A.F. Vasina, A.Yu. Zheliuk, T.L. and Popovych, T.M. (2011), *Natsional'na ekonomika* [The national economy], Znannia, Kyiv, Ukraine.

19. Nesterov, I. H. (2009), "The contribution of agribusiness transnational corporations in the food security of Ukraine", *Naukovyj visnyk nats.universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*, vol.142, no.1, pp. 144—148.

20. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 06 May 2014).

21. Poruchnyk, A.M. (2008), *Natsional'nyj interes Ukrainy: ekonomichna samodostatnist' u hlobal'nomu vymiri* [Ukraine's national interests: economic self-sufficiency at a global level], KNEU, Kyiv, Ukraine.

22. The Committee on economic reforms (2010), "Economic reform program in 2010 - 2014 "Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State", available at: http://search.liga-zakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MUS14838.html (Accessed 06 May 2014).

23. President of Ukraine (2004), Decree "On the strategy of economic and social development of Ukraine "Towards European Integration" in 2004—2015", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/493/2004> (Accessed 06 May 2014).

24. CIS (1998), "Decision of the Economic Council of the CIS on the Recommendations on the development of organizational projects of transnational corporations", available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (Accessed 06 May 2014).

25. Soroka, I. B. (2009), "Transnational corporations and their role in the revitalization of international integration", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 9 (99), pp. 35—41.

26. State Statistics Committee of Ukraine (2014), *Statistical information*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 06 May 2014).

27. Profspilkovi VISTI (2011), "Multinational companies: legal regulation and collective bargaining", available at: <http://www.psv.org.ua/arts/suspilstvo/view-492.html> (Accessed 06 May 2014).

28. Ukraine and EU (1994), "Agreement on Partnership and Cooperation between Ukraine and the European Communities and their Member States," available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012?test=XX7MfyrCSgkyy-6YIZi9OvkEcHI4zgs80msh8Ie6 (Accessed 06 May 2014).

29. Ukraine, Bosnia and Herzegovina (2002), "Agreement between Ukraine and Bosnia and Herzegovina on the promotion and reciprocal protection of investments", available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/070_001 (Accessed 06 May 2014).

30. Cabinet of Ministers of Ukraine (2004), "Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Finland for the Promotion and mutual protection of investments", available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/246_022 (Accessed 06 May 2014).
Стаття надійшла до редакції 30.04.2014 р.